

EURÓPSKA KOMISIA

V Bruseli, 20.6.2011
KOM(2011) 363 v konečnom znení

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Rio+20: Na ceste k ekologickému hospodárstvu a lepšiemu riadeniu

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Rio+20: Na ceste k ekologickému hospodárstvu a lepšiemu riadeniu

1. RIO+20: PRÍLEŽITOSŤ, KTORÚ SI SVET NEMÔŽE DOVOLIŤ NECHAŤ UJSŤ

V júni 2012 sa bude zrak všetkých upierať na Rio de Janeiro, kde sa po dvadsiatich rokoch od prvého „Samitu Zeme“ zídu hlavy štátov a vlád na Konferencii OSN o udržateľnom rozvoji¹ (ďalej iba „UNCSD“ alebo „Rio+20“). Rio+20 bude budovať na základoch predchádzajúcich svetových samitov: Konferencie OSN o životnom prostredí v Štokholme (1972), Konferencie o životnom prostredí a rozvoji (Samit Zeme) v Rio de Janeiro (1992) a Svetovom samite o udržateľnom rozvoji v Johannesburgu (2002). Nadväzuje zároveň na Miléniový samit OSN v roku 2000 a miléniové rozvojové ciele.

Rio+20 ponúka nášmu vzájomne závislému svetu jedinečnú príležitosť potvrdiť politické záväzky v oblasti udržateľného rozvoja. Zhodnotí doterajší pokrok, zameria sa na nedostatky vo vykonávaní a rysujúce sa výzvy. Urobí tak z pohľadu dvoch vzájomne sa prelínajúcich tém: „ekologického hospodárstva v kontexte udržateľného rozvoja a odstraňovania chudoby“ a „inštitucionálneho rámca udržateľného rozvoja“.

Rio+20 môže byť začiatkom zrýchleného, hlbokého a celosvetového prechodu na ekologické hospodárstvo – hospodárstvo generujúce rast, vytvárajúce pracovné miesta a odstraňujúce chudobu prostredníctvom investícií do prírodného kapitálu a jeho ochrany, od ktorého závisí dlhodobé prežitie našej planéty. Zároveň by mohol odštartovať potrebnú reformu medzinárodného riadenia udržateľného rozvoja.

Európska komisia sa rozhodla, že urobí všetko, čo je v jej silách, aby bol samit Rio+20 úspešný. Toto oznámenie, ako základ pre ďalší dialóg s inštitúciami EÚ, občianskou spoločnosťou, podnikateľskou sférou a krajinami sveta, predstavuje počiatočné názory Komisie na prípadné konkrétne výsledky Rio+20. Vychádza zo škály politík EÚ týkajúcich sa udržateľného rozvoja a stratégie EÚ 2020 a zohľadňuje verejnú konzultáciu, ktorá sa začala vo februári 2011².

2. HODNOTENIE SITUÁCIE OD ROKU 1992: NEDOSTATKY VO VYKONÁVANÍ A RYSUJÚCE SA VÝZVY

2.1. udržateľný rozvoj na medzinárodnej úrovni

V posledných desaťročiach sme boli svedkami viacerých pozitívnych globálnych trendov. Najvýraznejším bol rast príjmov, kde sa od roku 2000 do roku 2005 podarilo viac než 120 miliónom ľudí prekročiť hranicu „dolára za deň“. Zlepšil sa aj prístup k vzdelaniu, zdravotnej starostlivosti a vode.

¹ www.uncsd2012.org

² http://ec.europa.eu/environment/consultations/un_2012.htm.

Rámcový dohovor OSN o zmene klímy (UNFCCC) a Dohovor o biologickej diverzite (CBD) po prvýkrát predstavené v Riu v roku 1992 preukázali svoj potenciál na celosvetovej úrovni. Na rokovaní o klíme v roku 2010 v Cancúne bol zaznamenaný prelom na ceste k dosiahnutiu nového globálneho riadenia zmeny klímy a bol stanovený cieľ udržať zmenu klímy pod hranicou zvýšenia teploty o 2°C. Výrazný pokrok sa podarilo dosiahnuť aj na zasadnutí CBD v Nagoji v roku 2010. Vďaka pokroku v oblasti internetovej komunikácie sa zásadne rozšíril objem vedeckých informácií a povedomie verejnosti o otázkach životného prostredia, najmä o zmene klímy, a účasť občianskej verejnosti na tvorbe globálnej politiky.

Za posledných dvadsať rokov sa z viacerých rozvojových krajín stali významné hospodárske a politické subjekty. Dôsledkom bolo nastolenie novej rovnováhy moci a vplyvu prinášajúce nové úlohy, ktoré si budú vyžadovať prijatie nových zodpovedností

Napriek pozitívnym pokrokom stále pretrvávajú nedostatky vo vykonávaní a výzvy, ktoré bude potrebné riešiť v rámci programu Rio+20. Približne 1,4 miliardy ľudí ešte stále žije v extrémnej biede (veľká časť subsaharskej Afriky a južnej Ázie) a jedna šestina svetovej populácie trpí podvýživou. Vážne zaostáva plnenie viacerých miléniových rozvojových cieľov. Napríklad v súvislosti s miléniovým rozvojovým cieľom v oblasti hygieny, iba polovica obyvateľov rozvojového sveta má k dispozícii lepšie hygienické zariadenia. Plnenie miléniových rozvojových cieľov je geograficky nerovnomerné. Niektoré regióny zaostávajú za inými a ani v jedinom z nestabilných rozvojových štátov sa nepodarilo naplniť žiadny z miléniových rozvojových cieľov. Úsiliu zameranému na riešenie týchto problémov sa do cesty postavila súčasná hospodárska kríza a zvyšujúce sa ceny potravín, ktoré zapríčinili rast počtu ľudí žijúcich v chudobe.

Nepodarilo sa vyriešiť ani mnohé environmentálne výzvy a ich naliehavosť rastie. Zvyšujúci sa dopyt po zdrojoch (pôde, vode, lesoch, ekosystémoch) prináša so sebou ich vyčerpanie a zhoršovanie kvality. Strata biodiverzity a odlesňovanie pokračujú závrtným tempom. Nedostatok surovínových zdrojov a ich neprístupnosť tiež začínajú byť príčinou celosvetových obáv. V dôsledku zmeny využívania pôdy a rastúceho dopytu po fosílnych palivách sa nepretržite zvyšujú svetové emisie skleníkových plynov. Vplyvy zmeny klímy (zmeny v zrážkach a zvyšovanie sa hladiny morí) môžu už existujúce problémy životného prostredia ešte znásobiť. Vyčerpanie a znečistenie vodných zdrojov a morského životného prostredia prinášajú stále väčšie problémy. Nedostatok vody by mohol do roku 2025 postihnúť jednu tretinu svetovej populácie. Odlesňovanie a zhoršovanie kvality pôdy ovplyvňujú mnohé rozvojové krajiny, ktorých hospodárske systémy závisia od poľnohospodárstva a samozásobiteľského hospodárenia. Napriek pokroku v zavádzaní medzinárodných dohovorov je veľa rozvojových krajín a rozvíjajúcich sa hospodárstiev aj naďalej vystavovaných vplyvu nebezpečných látok (pesticídov, nebezpečného odpadu). Mnohé z týchto environmentálnych problémov nie sú izolovanými problémami, ale vzájomne spolu veľmi úzko súvisia.

Predpokladá sa, že hospodársky rast v budúcnosti bude najrýchlejší v rozvíjajúcich sa hospodárstvách a ak sa ho podarí správne zvládnuť, pomôže ľuďom vymaniť sa z biedy. Avšak skutočnosť, že mnohé krajiny sveta budú aj naďalej pokračovať v spotrebe na doterajšej úrovni a v zaužívaných vzorcoch výroby, bude naďalej zvyšovať vyčerpanie prírodných zdrojov, zrýchľovať zhoršovanie kvality životného prostredia a negatívne vplývať na zmenu klímy. Vplyvy a tlaky na životné prostredie zhorší aj rastúci počet obyvateľov (do roku 2050 sa očakáva zvýšenie počtu obyvateľstva na takmer 9 miliárd), urbanizácia a sociálne zmeny (ďalšia 1,2 miliardy ľudí, ktorí sa v rozvíjajúcich sa hospodárstvách dostanú na úroveň tzv. strednej triedy).

2.2. udržateľný rozvoj v EÚ

Za posledné desaťročia sa udržateľnému rozvoju dostalo podpory v podobe viacerých politík EÚ. EÚ napríklad prijala záväzné ciele v oblasti boja proti klimatickým zmenám spoločne so systémom EÚ na obchodovanie s emisiami a škálou ďalších legislatívnych nástrojov venovaných otázkam biodiverzity, riadenia odpadov, vody a kvality ovzdušia. Tieto kroky podporili rast ekologických odvetví EÚ, ktoré v súčasnosti vytvárajú viac než 2,5% HDP EÚ a poskytujú prácu 3,4 milióna ľudí. V roku 2001 EÚ prijala stratégiu EÚ pre udržateľný rozvoj (STUR EÚ), ktorú v roku 2006 opätovne obnovila.

Od poslednej správy o STUR EÚ z roku 2009 sa dosiahnutý pokrok na ceste k udržateľnému rozvoju v EÚ zhodnotil rôznymi spôsobmi, vrátane ukazovateľov udržateľného rozvoja a správy Európskej environmentálnej agentúry o stave životného prostredia. Tieto publikácie dokazujú, že napriek pokroku stále ešte existuje mnoho výziev, predovšetkým týkajúcich sa spôsobu, akým dosiahnuť trvalejšie udržateľný rast.

Kľúčovým politickým pokrokom bolo prijatie stratégie Európa 2020 v roku 2010. Jej cieľom je dosiahnuť premenu EÚ na znalostné, zdrojovo efektívne a nízkouhlíkové hospodárstvo a poskytnúť udržateľnú odozvu na výzvy, ktorým EÚ bude čeliť až do roku 2050. Stratégia sa snaží presadiť a posilniť úlohu trvalej udržateľnosti v príprave politik stanovením vzájomne sa podporujúcich priorít inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, vychádzajúcich z jej piatich hlavných cieľov a siedmich hlavných iniciatív (pozri prílohu).

Mnohé z hlavných iniciatív majú priamu súvislosť s týmto oznámením. Napríklad hlavná iniciatíva zameraná na dosiahnutie efektívneho využívania zdrojov si kladie za cieľ oddeliť využívanie prírodných zdrojov od hospodárskeho rastu a počíta s prijatím viacerých nových politických opatrení, vrátane opatrení týkajúcich sa surovín, energetickej účinnosti, biodiverzity a plánov na zníženie emisií uhlíka v hospodárstve, energetike a doprave. Obhajuje aj zintenzívnenie používania trhových nástrojov, postupné odstránenie dotácií poškodzujúcich životné prostredie a ekologizáciu daňových systémov.

Pokrok v zlepšovaní efektívnosti využívania zdrojov a plnení ďalších cieľov a hlavných iniciatív sa bude monitorovať v rámci stratégie Európa 2020 a „európskeho semestra“. Monitorovanie zozbiera vstupy od odvetvových rád, z programov národných reforiem členských štátov, stanoviská Komisie a závery Európskej rady. Výsledkom bude posilnenie mechanizmu, ktorý zabezpečí dosiahnutie väčšej integrácie a koherencie politik v prospech životného prostredia a udržateľného rozvoja.

Európska komisia bude na účel hodnotenia pokroku vo vykonávaní STUR EÚ aj naďalej poskytovať prostredníctvom svojho štatistického úradu Eurostat, Európskej agentúry životného prostredia a ďalších inštitúcií štatistické informácie a ukazovatele, ktoré umožnia meranie a podávanie správ o udržateľnosti, okrem iného aj v kontexte stratégie Európa 2020.

Rio+20 bude rozhodujúcim momentom pre významný pokrok k dosiahnutiu udržateľného rozvoja na úrovni EÚ i sveta. Jeho výsledok bude inšpiráciou pre stratégiu a opatrenia EÚ zamerané na udržateľný rozvoj a pomôže pri ďalšom tvarovaní stratégie EÚ Európa 2020 ako účinného nástroja realizácie udržateľného rozvoja.

3. NA CESTE K EKOLOGICKÉMU HOSPODÁRSTVU A LEPŠIEMU RIADENIU

3.1. Umožnenie prechodu

Dvadsať rokov po samite v Riu svet stále čelí dvom obrovským vzájomne súvisiacim výzvam: vyhovieť volaniu svetovej populácie po lepšom živote, ktorej počet sa má do roku 2050 zvýšiť o viac ako tretinu, a vyriešiť tlaky na životné prostredie, ktorých prehliadanie by mohlo podkopať schopnosť sveta naplniť volanie jeho obyvateľov.

Reakciou na tieto výzvy by nemalo byť spomaľovanie rastu, ale podpora správneho druhu rastu. Sú to pádne dôvody na prehodnotenie konvenčného modelu hospodárskeho pokroku: jednoducho povedané, fungovanie na okraji hospodárskeho systému, ktorý podporuje neefektívne využívanie prírodného kapitálu a zdrojov, nebude stačiť na to, aby vyvolalo zmenu. Čo potrebujeme, je hospodárstvo, ktoré dokáže zaistiť rast a rozvoj a zároveň prispieť k zvýšeniu prosperity ľudí prostredníctvom poskytovania dôstojnej práce, vyrovnávania rozdielov, boja proti chudobe a ochrany prírodného kapitálu, od ktorého sme všetci závislí. Takéto – ekologické – hospodárstvo ponúka účinný spôsob podpory udržateľného rozvoja, odstraňovania chudoby, ako aj riešenia rysujúcich sa výziev a pretrvávajúcich nedostatkov vo vykonávaní.

Prechod na ekologické hospodárstvo si vyžaduje ochranu a investície do kľúčových prírodných zdrojov. Platí to pre všetky ekonomiky, ale najmä pre rozvojové krajiny, ktoré majú príležitosť rozvíjať svoje hospodárstva budujúc na princípoch udržateľného hospodárenia so svojim prírodným kapitálom. Prechod si vyžaduje využívanie nízko uhlíkových a zdrojovo efektívnych riešení a vystupňovanie úsilia zameraného na podporu udržateľných vzorcov spotreby a výroby. Všetko toto je podmienené vytvorením správneho regulačného rámca, poskytnutím silných stimulov pre trhy a inovácie, posilnením finančných zdrojov, podporou podnikania a intenzívnejším zapojením súkromného sektora. Zahŕňa aj riadne ocenenie prírodného kapitálu a, všeobecne, zrevidovanie spôsobu, akým meriame rast a pokrok.

V ekologickom hospodárstve je možné mnoho výziev transformovať na hospodárske príležitosti, ktoré nielen zvrátia negatívne environmentálne trendy, ale zároveň podnietia rast a tvorbu pracovných miest v budúcnosti. Zo skúseností napríklad vyplýva, že trhovo založené prístupy ako obchodovanie s emisiami, sú nielen nákladovo efektívnymi nástrojmi na riešenie problémov životného prostredia, ale sú zároveň aj zdrojom investícií.

Ekologické hospodárstvo ponúka príležitosti všetkým krajinám, bez ohľadu na úroveň ich rozvinutosti a štruktúru ich hospodárstva. I keď v mnohých prípadoch môžu investície do prechodu na ekologické hospodárstvo v krátkodobom horizonte priniesť riešenia prospešné pre všetky strany, v iných situáciách je potrebné vychádzať zo strednodobej perspektívy, zaoberať sa nákladmi na prechod, vrátane politík na podporu chudobných. I keď neexistuje žiadny model, ktorý by vyhovoval všetkým bez rozdielu, existujú spoločné výzvy a riešenia a jednotlivým krajinám prinesie prospech výmena skúseností a zlepšenie medzinárodnej spolupráce.

Je potrebné pripomenúť, že prechod na ekologické hospodárstvo nezačína od nuly. V súčasnosti už funguje viacero stratégií, na ktorých môžu krajiny budovať. Sú to stratégie týkajúce sa zmeny klímy, biodiverzity, udržateľnej spotreby a výroby, výskumu a inovácie, ktoré prispievajú k prechodu na ekologické hospodárstvo. Budúce vnútroštátne a medzinárodné stratégie ekologického hospodárstva by mali na nich budovať a posilňovať

ich tak, ako je to v prípade stratégie Európa 2020 a plánu prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo do roku 2050.

Medzinárodné organizácie, vrátane Programu OSN pre životné prostredie (UNEP) a Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), sa tiež zaoberajú prípravou stratégií ekologického hospodárstva a ekologického rastu. Medzinárodná organizácia práce pripravuje programy zamerané na ekologické a dôstojné pracovné miesta. G8 a G20 sa takisto stále intenzívnejšie venujú otázkam ekologického hospodárstva. V Cancúne sa zmluvné štáty UNFCCC dohodli, že všetky krajiny by mali vypracovať stratégie nízkouhlíkového rozvoja, ktoré budú zodpovedať zásadám udržateľného rozvoja.

Ak chceme dosiahnuť prechod na ekologické hospodárstvo, musíme sa vzhľadom na vyššie uvedené iniciatívy zaoberať tromi vzájomne prepojenými rozmermi politik:

- 1) investovaním do udržateľného riadenia kľúčových zdrojov a prírodného kapitálu („čo“),
- 2) vytvorením správnych trhových a regulačných podmienok („ako“),
- 3) zlepšením riadenia a zapojením súkromného sektora („kto“).

V nasledujúcich častiach budeme podrobnejšie analyzovať tieto tri rozmery, ako rámec pre ciele opatrenia a investície.

3.2. Investovanie do udržateľného riadenia kľúčových zdrojov a prírodného kapitálu

Zdroje ako sú voda, energia, pôda, lesy a suroviny tvoria základ každého hospodárstva – predovšetkým ekologického hospodárstva. Závisí od nich obživa mnohých ľudí sveta, najmä v rozvojových krajinách, kde nedostatočný prístup ku kvalitným zdrojom spolu s nedostatočnými vedomosťami o tom, ako ich spravovať udržateľným spôsobom, sú významnými príčinami chudoby. Existuje mnoho výrečných príkladov toho, ako prístup k udržateľne spravovaným zdrojom môže ľudí vymaniť z chudoby. Oblasť zdrojov načrtnuté nižšie by sa zároveň mohli stať kľúčovými trhami rastu ekologického hospodárstva, oporou budúceho hospodárskeho rozvoja, tvorby pracovných miest a odstránenia chudoby, predovšetkým v rozvojových krajinách.

Voda je jedným z najcennejších zdrojov, základom života a zdravia, ale i rastu mnohých hospodárskych sektorov ako sú poľnohospodárstvo, spracovateľský priemysel či výroba energie. V úsilí zameranom na odstránenie chudoby má kľúčový význam udržateľné hospodárenie s vodou, ktoré úzko súvisí s prístupom k vode, spôsobmi jej využívania a funkciami. Voda výrazne ovplyvňuje aj regionálne vzťahy, mier a bezpečnosť. Na zlepšenie prístupu k vode, jej kvality a efektívnosti je jednoznačne nevyhnutné posilniť príslušné politiky.

Prístup k **energetickým** službám je základnou podmienkou spoločenského a hospodárskeho rozvoja. Prístup k energii je kľúčovým prvkom v boji proti chudobe. V rozvojových krajinách viac než 1,4 miliardy ľudí nemá v súčasnosti prístup k elektrine a 2,7 miliardy ľudí sa spolieha na tradičné využívanie biomasy na varenie. Mnohé regióny rozvojového sveta majú obrovský potenciál na využívanie **obnoviteľnej energie**, najmä na miestach, kde nie je úsporné rozširovať elektrickú sieť. Rozvoj obnoviteľnej energie by mal kráčať ruka v ruke s opatreniami na zvýšenie **energetickej efektívnosti** a zníženie závislosti od fosílnych palív.

Morské zdroje sú zdrojom potravy a hospodárskej prosperity. Odvetvie rybolovu je základom pre rozvoj hospodárstva a živobytie miliónov ľudí na svete, najmä v rozvojových krajinách. **Oceány a moria** sú základnou zložkou ekosystému Zeme a zohrávajú kľúčovú úlohu v zmiernení zmeny klímy. Korálové útesy a mangrovníkové porasty nielenže pohlcujú uhlík a sú zdrojom biodiverzity, ale zároveň chránia pobrežné oblasti pred povodňami, čím znižujú riziká prírodných katastrof. Morské životné prostredie napriek tomu čelí viacerým hrozbám: vyčerpanie zásob rýb, strata biologickej diverzity, odpad v moriach, znečistenie a zamorenie, vrátane acidifikácie. Mnohé z problémov presahujú hranice štátov a treba ich riešiť na medzinárodnej úrovni.

Kľúčovou výzvou pre **poľnohospodárstvo** je schopnosť nasýtiť do roku 2050 9 miliárd ľudí bez ďalšieho ničenia a znečisťovania pôdy, udržateľné využívanie pôdy a poľnohospodárstvo je základným kameňom ekologického hospodárstva. Poľnohospodárske postupy používané v súčasnosti pohlcujú viac než 70% svetových sladkovodných zdrojov a vytvárajú viac než 13% emisií skleníkových plynov. udržateľné poľnohospodárstvo je, najmä na malých farmách, schopné výrazne zvýšiť výnosy. Napriek tomu, že je k dispozícii mnoho techník udržateľného hospodárenia s pôdou, dostatočne sa do nich neinvestuje. Ničenie pôdy priamo súvisí s poľnohospodárstvom a priamo ovplyvňuje takmer 1,5 miliardy ľudí, pričom 42 % z nich predstavuje tých najchudobnejších. Zhoršovanie kvality pôdy je celosvetovým problémom, nielen problémom oblastí so suchým a polosuchým podnebím, a vyžaduje si celosvetovú reakciu. Základom riešenia týchto problémov je dobré riadenie prostredníctvom dodržiavania práv na pôdu a jej vlastníctva a to vrátane zo strany spoločenských a pôvodného obyvateľstva. Aby sa podarilo zabezpečiť udržateľný prísun potravy, je potrebné riešiť všetky tieto aspekty.

Lesy poskytujú obživu miliónom ľudí. Mnohí z nich žijú v tropických oblastiach a patria do najchudobnejších skupín spoločnosti. Lesy navyše zohrávajú kľúčovú úlohu v ekosystéme Zeme, kde plnia také funkcie ako ochrana pôdy, vody a biologickej diverzity. Napriek všetkému svetové odlesňovanie napreduje alarmujúcou rýchlosťou a výrazne ovplyvňuje svetové klimatické zmeny a biologickú diverzitu. Podľa odhadov tvoria súčasné emisie z odlesňovania tropických oblastí, ničenia lesov a rašelinísk až 15% celosvetových emisií CO₂. V ekologickom hospodárstve sa s veľkou pravdepodobnosťou zvýši význam lesov ako zdroja nových materiálov, akými sú bio-plasty, a ako súčasť stratégií obnoviteľnej energie. V tomto kontexte má kľúčový význam zachovanie lesov a ich udržateľné obhospodarovanie.

Ekosystémy a biologická diverzita, ktoré rozhodujú o dlhodobej odolnosti a zdraví životného prostredia, sú oporou pre udržateľné využívanie pôdy, poľnohospodárstvo, lesy, vodu a oceány. Neustále sa zvyšuje povedomie o prínosoch služieb ekosystémov pre podniky a spoločnosť ako celok³, ako aj o potenciáli investovania do prírodného kapitálu pre ekologické hospodárstvo.

Odpad môže byť tiež cenným zdrojom, ale ak sa s ním správne nenakladá, skrýva v sebe mnohé riziká pre životné prostredie aj pre zdravie. Správne **nakladanie s odpadom** minimalizuje dosah na životné prostredie, ako napr. emisie skleníkových plynov, podporuje efektívne využívanie zdrojov a ponúka nový zdroj recyklovaných surovín. Mnohé regióny sveta v čoraz väčšej miere využívajú potenciál hospodárenia s odpadmi, ktoré ponúka významné podnikateľské príležitosti a je zdrojom nových pracovných miest. Kľúčovým momentom v tomto ohľade je zabezpečiť, aby tieto pracovné miesta boli dôstojné, najmä

³ Projekt Ekonomika ekosystémov a biodiverzity (The Economics of Ecosystems and Biodiversity – TEEB).

z pohľadu pracovných podmienok. Hospodársky rast rozvojových krajín zvyšuje potrebu lepšieho hospodárenia s odpadom a zároveň rozširuje s tým súvisiace ekonomické príležitosti. Zdrojom osobitného znepokojenia na vnútroštátnej aj celosvetovej úrovni naďalej zostáva nebezpečný odpad a chemikálie.

Prechod na svetové ekologické hospodárstvo si vyžiada posilnenie svetových politík vychádzajúcich zo spomínaných oblastí. Samit Rio+20 by mal ponúknuť platformu, ktorá pomôže tento cieľ dosiahnuť.

3.3. Vytvorenie správnych trhových a regulačných podmienok

Nasmerovanie rastu na vyššie uvedené oblasti a jeho realizácia sú podmienené vytvorením určitých trhových a regulačných podmienok. Priaznivé podmienky sú nielen kľúčom k presadeniu cieľov v oblasti životného prostredia, ale zároveň zabezpečujú predvídateľnosť a rovnaké podmienky v obchode a podnikaní. Poskytujú pevný základ pre investície a podporu ekologických inovácií prostredníctvom nových technológií a nových spôsobov práce.

Regulačné nástroje zohrajú významnú úlohu v ekologizácii hospodárstva na vnútroštátnej i medzinárodnej úrovni. Je potrebné skombinovať ich s **trhovými nástrojmi** (ako sú dane, obchodovateľné povolenia a dotácie v oblasti životného prostredia) ponúkajúcimi pružnosť a nákladovú efektívnosť, ktoré prispievajú k dosiahnutiu kombinovaných hospodárskych, sociálnych a environmentálnych cieľov. Daňové reformy, ktoré presunú daňové zaťaženie z práce na dosah na životné prostredie a energetiku, môžu priniesť výsledky v oblasti zvyšovania zamestnanosti a ochrany životného prostredia prínosné pre všetky strany. Účinnými trhovými nástrojmi sa ukázali byť systémy typu „cap-and-trade“ (systém stropov a obchodovania), medzi ktoré patrí napríklad systém EÚ na obchodovanie s emisiami. Medzi ďalšie účinné systémy patria daňové stimuly pre MSP, poplatky za vodu, ekologické dane a sadzby za dodávku energie do siete. Niektoré krajiny už vyžadujú platby za služby ekosystémov, odrážajúce prebiehajúce rokovania o znižovaní emisií z odlesňovania a zhoršovania kvality lesov (REDD).

Dotácie škodlivé pre životné prostredie sú významnou prekážkou na ceste k ekologickému hospodárstvu. Konzervujú neudržateľné postupy a odkláňajú finančné zdroje od potrebných ekologických investícií. Nastáva chvíľa, keď je potrebné sa nimi zaoberať. V roku 2009 sa G20 zaviazal racionalizovať a postupne ukončiť poskytovanie neefektívnych dotácií na fosílnu palivá, ktoré podporujú ich neúspornú spotrebu. K tomuto záväzku sa vráti opäť v roku 2011. V roku 2010 sa zmluvné štáty Dohovoru o biologickej diverzite zaviazali, že do roku 2020 prestanú poskytovať, postupne ukončia alebo zreformujú dotácie poškodzujúce biologickú diverzitu.

Prechod na svetové ekologické hospodárstvo si vynúti mobilizáciu **rozsiahlych finančných zdrojov**. V tomto smere budú musieť uskutočniť kroky všetky krajiny, medzinárodné organizácie aj banky. UNEP odhaduje, že v období do roku 2050 budú potrebné svetové investície až do výšky 2% svetového HDP ročne. Vyžiada si to zmenu vnímania prístupov k financovaniu, ktoré umožnia krajinám využiť inovatívne verejné a súkromné riešenia. Už nepostačí spoliehať sa na verejné finančné zdroje, verejné financovanie sa bude musieť stať katalyzátorom a podnetom pre omnoho väčšie súkromné investície. Bude potrebné vytvoriť stimuly, ktoré podporia súkromné ekologické investície, a najst' spôsoby ako v omnoho širšom rozsahu presmerovať kapitálové a penzijné fondy spolu s fondmi sociálneho zabezpečenia na oblasť udržateľného rozvoja. Vnútroštátny verejný sektor spoločne

s financovaním z medzinárodných verejných zdrojov zohrajú významnú úlohu pri stanovovaní podmienok, ktoré pomôžu znížiť riziká spojené so súkromnými investíciami a zabezpečiť spravodlivý prístup k investíciám. Prístup k financovaniu a rizikovému kapitálu spolu s priaznivým regulačným prostredím zohrávajú kľúčovú úlohu v podpore **ekologických inovácií, technológií a MSE**.

Bez nevyhnutných **zručností a know-how** nebude prechod na ekologické hospodárstvo možný. Tu je potrebné zabezpečiť, aby **nové pracovné miesta** boli dôstojnými miestami, zaručujúcimi dodržiavanie práv pri práci, sociálnu ochranu a sociálny dialóg. Hospodárske politiky musia ísť ruka v ruku s politikami práce, pretože iba tak bude možné vybaviť zamestnancov novými zručnosťami a pomôcť pri tvorbe nových pracovných príležitostí. Z odhadovaného počtu 211 miliónov nezamestnaných na svete v roku 2009 je takmer 40 percent vo veku od 15 do 24 rokov. Vzhľadom na to je potrebné prijať opatrenia, ktoré poskytnú príležitosti mládeži. Mnoho prekážok brániacich prechodu na ekologické hospodárstvo a udržateľnejšej budúcnosti je možné odstrániť iba prostredníctvom väčšej **spolupráce v oblasti vedy a výskumu**.

Zlepšenie vzájomnej podpory obchodu a udržateľného rozvoja zároveň podporí udržateľné vzorce ponuky a dopytu na medzinárodnej úrovni. Sem patrí udržiavanie otvoreného nediskriminačného mnohostranného systému obchodovania a zabezpečenie, aby sa žiadnej krajine nebránilo v prijímaní opatrení na podporu udržateľného rozvoja, pod podmienkou, že takéto opatrenia nebudú prostriedkom svojvoľnej alebo neopodstatnenej diskriminácie, či skrytého obmedzovania medzinárodného obchodu. K vzájomnej podpore môže prispieť aj zníženie alebo zrušenie tarifných a netarifných prekážok vzťahujúcich sa na ekologický tovar, technológie a služby a na ekologické výrobky a výrobky spravodlivého obchodu. Ďalšie hospodárske, environmentálne a spoločenské prínosy môže po rozšírení systémov zabezpečenia udržateľného rozvoja a praxe spoločenskej zodpovednosti podnikov poskytnúť vytvorenie medzinárodných usmernení a noriem, certifikačných systémov a označení. Je potrebné posilniť medzinárodné opatrenia na boj proti protizákonnému obchodovaniu s ekologicky citlivým tovarom (divými zvieratami, nebezpečnými látkami a prírodnými zdrojmi) – dobrým príkladom toho, čo sa dá robiť, sú dobrovoľné dohody o partnerstve, o ktorých EÚ rokuje v kontexte svojej iniciatívy pre vynútiteľnosť práva, správu a obchod v lesnom hospodárstve (FLEGT). Podporovať treba aj začlenenie ustanovení o trvalej udržateľnosti do mnohostranných a dvojstranných obchodných dohôd.

Zabezpečenie pokroku a jeho meranie si vyžaduje vytvorenie porovnateľných metrik a ukazovateľov. Viacero organizácií, napríklad aj OECD, sa zaoberá prípravou rozmanitých ukazovateľov, ktoré odrážajú stav životného prostredia a prírodných aktív, prosperitu a kvalitu života. Tieto ukazovatele by sa mali používať spolu s hrubým domácim produktom (HDP). Dnes sa však plošne na komunikovanie potrieb v oblasti politik používajú iba niektoré z nich, ako napríklad intenzita CO₂ alebo index ľudského rozvoja. Agenda 21 už vlády žiadala o vypracovanie ukazovateľov udržateľného rozvoja a environmentálneho účtovníctva. Pokrok v tejto oblasti je však pomalý a nevyrovnaný. Samit Rio+20 by mal podporiť transparentnosť vnútroštátneho podávania správ a nastoliť dohodu o používaní environmentálneho účtovníctva a robustných ukazovateľov na vnútroštátnej a celosvetovej úrovni na účely merania pokroku aj v tomto širokom zmysle, okrem merania prostredníctvom HDP.

3.4. Zlepšenie riadenia a zapojenie súkromného sektora

Riadiace štruktúry sú kľúčom k dosiahnutiu udržateľného rozvoja, ekologizácii našich hospodárstiev a odstráneniu chudoby. Napriek tomu sa všeobecne uznáva, že súčasné riadiace štruktúry potrebujú zásadnú reformu. Musíme sa zamerať na štyri široké línie potrebných reforiem.

Je nevyhnutné posilniť a presadiť **riadenie udržateľného rozvoja** v systéme OSN, okrem iného zlepšením koherentnosti a integrácie politík v činnostiach uskutočňovaných v rámci hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho piliera. OSN v tomto kontexte vyvíja nepretržité snahy, medzi ktoré patrí aj zlepšenie medziagentúrnych mechanizmov v rámci iniciatívy „Delivering as One“ (Konajme jednotne) snažiacej sa presadiť koherentnosť v rámci OSN v oblastiach rozvoja, humanitárnej pomoci a životného prostredia. Prierezové otázky, ako zmena klímy, si tiež vyžadujú ďalšie presadzovanie. Je potrebné posilniť tieto procesy. Pre udržateľný rozvoj je posilnenie medzinárodného riadenia nevyhnutnosťou, netreba však zabúdať ani na príslušné **regionálne, vnútroštátne a miestne štruktúry**.

V porovnaní so svetovými hospodárskymi štruktúrami **medzinárodné riadenie v oblasti životného prostredia** výrazne zaostáva. Spôsobuje to inštitucionálna fragmentácia, nedostatočná zodpovednosť za vykonávanie dohodnutých politík, chýbajúce silné a autoritatívne vedenie globálneho systému riadenia i nedostatok ľudských a finančných zdrojov. Navyše chýba dostatočné vymedzenie nových úloh a zodpovedností rozvíjajúcich sa hospodárstiev. Za posledné desaťročie sa vyskytlo niekoľko pokusov o zlepšenie medzinárodného riadenia v oblasti životného prostredia – posledný v rámci konzultačnej skupiny na vysokej úrovni pod záštitou Programu OSN pre životné prostredie (UNEP) (Nairobsko-helsinský proces) – ale hmatateľný pokrok sa dosiaľ ukazuje ako komplikovaný.

Medzinárodným hospodárskym a sociálnym riadením sa zaoberá niekoľko inštitúcií. Medzinárodné finančné inštitúcie (ako skupina Svetovej banky a Medzinárodný menový fond) spoločne s regionálnymi rozvojovými bankami (Ázijskou rozvojovou bankou, Medziamerickou rozvojovou bankou, Africkou rozvojovou bankou, Európskou bankou pre rozvoj a rekonštrukciu a Európskou investičnou bankou) zohrávajú kľúčovú úlohu v svetových hospodárskych politikách a opatreniach. Z pohľadu regulácie svetového obchodu pripadá zásadná úloha Svetovej obchodnej organizácii. Inštitúcie ako Medzinárodná organizácia práce a iné orgány OSN sa zas podieľajú na tvarovaní zamestnanosti a sociálnych otázok. Každá z týchto inštitúcií má svoje miesto v ekologizácii svetového hospodárstva.

Agenda 21 a Johannesburgský plán vykonávania zdôrazňujú významnú úlohu **neštátnych aktérov** („dôležitých skupín“), medzi ktoré patria pôvodní obyvatelia, ženy, mládež, pracovníci, poľnohospodári, miestne vlády, vedecká obec, podnikateľská sféra, priemysel a mimovládne organizácie. Rozsah ich úlohy a vplyvu je však obmedzený a preto je potrebné ho posilniť. Základom bude najmä zlepšenie **účasti podnikateľskej sféry**. V niekoľkých prípadoch sa už obchod snaží o ekologizáciu svojich prevádzok. Je tomu tak napríklad v chemickom, potravinárskom a nápojovom priemysle. V týchto snahách je potrebné pokračovať nadväzovaním dynamickejších verejno-súkromných partnerstiev, tvorbou nových podnikateľských sietí a spojenectiev, a posilniť ich aj nástrojmi financovania, ktoré zrýchlia ekologický obchod a inovácie.

4. NAVRHOVANÉ OBLASTI ČINNOSTI PRE RIO+20

4.1. Rámec dosiahnutia výsledkov

Nový impulz pre udržateľný rozvoj závisí od toho, či sa Rio+20 podarí vytvoriť spoločnú víziu zmeny podporenú rámcom rozhodovania pre konkrétne činnosti. Hlavnými „prísadami“ na dosiahnutie celkového výsledku by mali byť:

1. široká politická „mobilizácia“ so spoločnou ambicióznou víziou a cieľmi,
2. súbor špecifických opatrení na medzinárodnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni – podrobne naplánovaný v „Pláne ekologického hospodárstva“,
3. „súbor nástrojov“, politických prístupov a osvedčených postupov, ktoré sa použijú na dosiahnutie dohodnutých cieľov a
4. mechanizmus na podporu a monitorovanie celkového pokroku.

Plán ekologického hospodárstva bude zárukou trvalého záväzku presahujúceho hranice Rio+20, ktorý umožní systematicky naplňať dohodnutú víziu a ciele. V jeho rámci bude možné naplánovať škálu medzinárodných, regionálnych a vnútroštátnych opatrení spolu s míľnikmi, ukazovateľmi, cieľmi a mechanizmami na monitorovanie celkového pokroku.

Plán ekologického hospodárstva budujúci na existujúcich iniciatívach a rešpektujúci vnútroštátne rozdiely pomôže všetkým krajinám urýchliť prechod na ekologické hospodárstvo. Základom úspechu bude vytvorenie stratégií ekologizácie hospodárstva v rámci všeobecných hospodárskych a rozvojových politík a plánov jednotlivých krajín. Stratégie navrhnuté „zdola“ by mali obsahovať ciele a lehoty na prijatie opatrení na vnútroštátnej, alebo prípadne, regionálnej úrovni. Pri opatreniach by sa malo vychádzať z existujúcich snáh, mali by byť začlenené do vnútroštátnych hospodárskych a rozvojových stratégií a zároveň prepojené s nízkouhlíkovými stratégiami a plánmi udržateľnej spotreby a výroby. Darcovské krajiny a medzinárodné organizácie by v prípade potreby mohli poskytovať pomoc zodpovedajúcu vnútroštátnym rozvojovým stratégiám. Pri tvorbe špecifických opatrení by krajiny mali k dispozícii „súbor nástrojov“ obsahujúci politické prístupy založené na osvedčených postupoch.

Na ekologizáciu svetového hospodárstva nepostačí izolované úsilie jednotlivých štátov. Mnohé výzvy si vyžadujú svetovú a regionálnu odozvu a preto by Plán ekologického hospodárstva mal obsahovať aj opatrenia na svetovej a regionálnej úrovni.

Zásadnú úlohu bude zohrávať monitorovanie pokroku ekologizácie hospodárstva, zisťovanie a príprava kľúčových ukazovateľov a globálne dohodnutý systém environmentálneho a sociálneho účtovníctva, ktorý doplní súčasný systém hospodárskeho účtovníctva. Tieto budú vychádzať z existujúcich iniciatív ako medzinárodný systém integrovaného environmentálneho a hospodárskeho účtovníctva (SEEA), Index ľudského rozvoja (UNDP) a Meranie pokroku spoločností (OECD). Príkladom by mohol byť aj plánovaný regulačný rámec EÚ pre environmentálne účty.

Vychádzajúc z rozmerov politík načrtnutých v časti 3 („čo“, „ako“, a „kto“) predostrieme v nasledujúcich častiach návrh úvodného súboru špecifických opatrení, ktoré by sa mali stať súčasťou Plánu ekologického hospodárstva.

4.2. Opatrenia týkajúce sa zdrojov, materiálov a prírodného kapitálu

Očakáva sa, že samit Rio+20 obnoví záväzok zameraný na podporu udržateľného hospodárenia s vodou. Tieto očakávania by mohlo naplniť založenie **medzinárodných partnerstiev pre vodu**. Partnerstvám sa ponúka možnosť budovať a rozširovať Iniciatívu EÚ v oblasti vody, ktorá prispela k zlepšeniu hospodárenia a nakladania s vodou, avšak s väčším dôrazom na hospodárske aspekty a širšie zaangažovanie podnikateľskej sféry. Zároveň treba riešiť medzinárodné riadenie povodí, najmä v súvislosti s cezhraničnými riečnymi komisiami.

Bolo by vhodné nadviazať partnerstvá zamerané na **zvyšovanie prístupu k energiám, energetickú bezpečnosť a podporu obnoviteľnej energie a energetickej účinnosti**. Mohli by budovať na existujúcich opatreniach ako sú energetické partnerstvo EÚ – Afrika (AEEP), regionálne investičné nástroje EÚ, Trustový fond EÚ a Afriky pre infraštruktúru, Fond pre energiu EÚ-AKT a Globálny fond energetickej účinnosti a obnoviteľnej energie (GEEREF), ktoré môžu prispieť svojimi skúsenosťami v oblasti získavania súkromných investícií pre takéto partnerstvá.

K posilneniu ochrany **morského prostredia a oceánov** by prispelo, keby Dohovor OSN o morskom práve (UNCLOS) ratifikovali aj tie štáty, ktoré tak doteraz neurobili. Potrebujeme nové iniciatívy zamerané na ochranu a zachovanie oblastí mimo vnútroštátnych jurisdikcií (na otvorenom mori a hlbokomorskom dne) realizované napríklad prostredníctvom vykonávacej dohody v rámci UNCLOS. Na zachovanie morskej biodiverzity v týchto oblastiach by mala dohoda vytvoriť priestor pre založenie viacúčelových chránených morských oblastí a zabezpečiť spravodlivé a rovnocenné spoločné využívanie prínosov vyplývajúcich z používania genetických a iných zdrojov. Ďalej by mala zakotviť mechanizmy dohľadu a presadzovania plnenia. Zvláštnu pozornosť si vyžaduje príprava svetového akčného programu boja proti morskému odpadu a znečisteniu.

Je tiež potrebné spustiť aktivity na podporu **udržateľného poľnohospodárstva, využívania pôdy a bezpečnosti potravín**, ktoré by posilňovali existujúce iniciatívy zamerané na udržateľné poľnohospodárstvo, a stavali by na viacstranných opatreniach (ako FAO), regionálnych aktivitách (ako bio-poľnohospodárstvo) a podnikateľských iniciatívach. Ďalším krokom by bolo vytvorenie **medzinárodných partnerstiev v oblasti potravinových komodít**, ktoré by prispeli k dosiahnutiu udržateľnejšej výroby a spotreby potravinových komodít. Vzhľadom na to, že poľnohospodárstvo je závislé od kvality pôdy, treba posilniť úsilie zamerané na jej zvýšenie a na boj proti odlesňovaniu. Jedným z krokov by mohol byť začiatok svetového hospodárskeho ocenenia nákladov a prínosov zvyšovania kvality pôdy. Iniciatívy by mohli byť ďalším impulzom na vytvorenie „Svetového partnerstva pre pôdu“ a v rámci iniciatívy GEOSS (Global Earth Observation System of Systems – Globálny systém systémov pozorovania Zeme) by sa mohli zaoberať zavádzaním služieb svetového monitorovania využívania pôdy.

K podpore **udržateľnej správy lesov** a v boji proti odlesňovaniu by mohli významne prispieť partnerstvá s vládami, občianskou spoločnosťou a súkromným sektorom. Vo svojich snahách by tieto partnerstvá mohli budovať na úspešnom prístupe iniciatívy pre vynútiteľnosť práva, správu a obchod v lesnom hospodárstve (FLEGT) a na úvodných skúsenostiach REDD+.

Dozrel čas na vytvorenie robustnejšieho a koherentnejšieho **medzinárodného systému pre zaobchádzanie s chemikáliami a nebezpečnými látkami** a samit Rio+20 je príležitosťou na začatie procesu, na konci ktorého sa túto úlohu podarí naplniť. Systém by vychádzal z predchádzajúcich záväzkov, ako bol Strategický prístup k medzinárodnému riadeniu v oblasti

chemikálií (SAICM), a skúseností nadobudnutých z prístupu EÚ k riadeniu v oblasti chemikálií. Systém – možno v podobe rámcového dohovoru – by mal odzrkadľovať johannesburský cieľ začať do roku 2020 používať a vyrábať chemikálie takými spôsobmi, ktoré nevedú k zásadnému a nezvratnému poškodeniu ľudského zdravia a životného prostredia. Mal by zohľadniť Svetový výhľad v oblasti chemikálií, ktorý v súčasnosti pripravuje UNEP, a prebiehajúcu prácu na možnostiach financovania pomoci rozvojovým štátom zameranej na plnenie výzvy týkajúcej sa globalizácie chemického a odpadového priemyslu. Mal by zahŕňať kritériá na identifikáciu chemikálií a látok, ktoré vyvolávajú obavy na celom svete, ako aj rámce na ich vyhodnocovanie.

Všetky tieto výzvy si budú vyžadovať nevídanú úroveň **vedeckej a technickej spolupráce** na svetovej úrovni a čo najskoršie vytvorenie mechanizmov pre svetovú spoluprácu v oblasti vedy a výskumu zameranú na riešenie spoločenských výziev celosvetového významu (napr. obmedzenie zdrojov, zmenu klímy, oceány).

4.3. Zabezpečenie hospodárskych nástrojov, financovania a investícií do ľudského kapitálu

Samit Rio+20 by mal podporiť krajiny, predovšetkým industrializované a rozvíjajúce sa hospodárstva, aby vypracovali vlastné domáce a regionálne **systémy obchodovania s emisiami** s cieľom dosiahnuť zníženie emisií pri čo najnižších nákladoch, ktoré sa stanú stavebnými prvkami budúceho medzinárodného trhu s emisiami. Takéto nástroje môžu zohrať významnú úlohu aj v generovaní inovatívneho financovania.

Okrem toho by samit Rio+20 mal spustiť koordinovaný súbor opatrení jednotlivých krajín s konkrétnymi cieľmi a termínmi, zameraný na odhaľovanie a postupné vyradovanie **dotácií škodlivých pre životné prostredie**. Ako špecifický príklad môže poslúžiť záväzok G20 zaoberať sa riešením dotácií fosílnych palív. Takáto iniciatíva by mohla využiť usmernenia a príklady osvedčených postupov úspešného odstránenia škodlivých dotácií v minulosti.

Pre nasmerovanie finančných prostriedkov do ekologického hospodárstva a ich zvýšenie by Rio+20 mal odporučiť, aby sa skonsolidovali a **posilnili existujúce stratégie a nástroje financovania** alebo, podľa potreby, **vytvorili nové systémy verejno-súkromného financovania**. Rozvojové organizácie (ako UNDP) a medzinárodné finančné inštitúcie (ako Svetová banka a iné mnohostranné rozvojové banky, Európska investičná banka, Globálny fond pre životné prostredie - GEF) by mali zohrať významnú úlohu a prevziať na seba záväzok vytvoriť stratégie financovania ekologického hospodárstva, ktoré povedú k preukázateľným výsledkom. Svoju úlohu by mali zohrať aj súkromné banky, poisťovacie spoločnosti a penzijné fondy. Systémy a nástroje financovania by sa mali predovšetkým zamerať na pomoc najmenej rozvinutým krajinám a SME.

V rozvíjajúcich sa krajinách bude zásadným zdrojom investícií aj naďalej oficiálna rozvojová pomoc (ODA). EÚ pokračuje v napĺňaní svojho záväzku zvýšiť do roku 2015 objem pomoci na 0,7% hrubého domáceho produktu. V súčasnosti EÚ poskytuje približne 58% svetovej pomoci. ODA bude aj naďalej k dispozícii jej partnerským krajinám a bude im pomáhať pri napĺňaní vnútroštátnych a regionálnych ekologických stratégií v kontexte ich vnútroštátnych rozvojových plánov. Programy ako EÚ SWITCH so zameraním na podporu udržateľných postupov výroby a spotreby v Ázii by sa v tomto kontexte mohli stať súčasťou celosvetového úsilia o dosiahnutie udržateľnej výroby a spotreby.

Rio+20 by mal umožniť vytvorenie **školiacich programov ekologických zručností** v prioritných oblastiach, akými sú energetika, poľnohospodárstvo, stavebníctvo, riadenie

prírodných zdrojov, odpady a recyklácia. Prechod na ekologické hospodárstvo, vďaka ktorému vzniknú nové pracovné miesta a nahradia sa staré, si vyžiada rekvalifikáciu existujúcej pracovnej sily. Mala by zahŕňať systémy na ochranu záujmov pracovníkov, poskytovať sociálnu ochranu a formalizovať neformálnu prácu, čerpajúc napríklad z práce MOP o „spravodlivom prechode“. Potrebne sú aj školiace programy pre mládež. Špecifické školenia by mali podporovať prechod zo školy do práce a programy by sa mali zamerať na zaradenie ekologických zručností do vnútroštátnych stredoškolských učebných osnov.

4.4. Zlepšenie riadenia

Zrýchlenie svetových snáh o nastolenie ekologickejšieho a udržateľnejšieho hospodárstva a odstránenie chudoby volá po nastolení lepšieho a efektívnejšieho svetového riadenia, ktoré dá všetkým aktérom možnosť zúčastniť sa a prispieť.

Existuje niekoľko možností ako posilniť **riadenie udržateľného rozvoja** v rámci OSN. Jednou z nich je posilniť úlohu Hospodárskeho a sociálneho výboru OSN (ECOSOC) v oblasti udržateľného rozvoja s rovnakým dôrazom na hospodársky, sociálny aj environmentálny pilier. Alternatívou by bola zmena statusu Komisie OSN pre udržateľný rozvoj (CSD) na stálejší orgán s rozsiahlejšími funkciami. Cieľom týchto úsilií by malo byť, aby všetky príslušné orgány OSN kládli omnoho väčší dôraz na udržateľný rozvoj. Pokrok je vo viacerých prípadoch možné dosiahnuť aj v rámci existujúcich mandátov.

Vychádzajúc z odporúčaní Nairobsko-helsinského procesu UNEP o potrebe **posilnenia medzinárodného riadenia životného prostredia** je nevyhnutné posilniť aj UNEP. Ponúka sa niekoľko spôsobov: i) zlepšiť UNEP v rámci jeho súčasného mandátu, ii) posilniť UNEP prostredníctvom pridelenia nových úloh a zodpovedností, iii) vytvoriť svetovú mnohostrannú environmentálnu organizáciu, napr. transformáciou UNEP na špecializovanú agentúru OSN (ako MOP). Posledná možnosť zahŕňajúca prijatie právne záväznej zmluvy by bola najslubnejšou cestou k dosiahnutiu zlepšenia medzinárodného riadenia životného prostredia a pokroku k svetovému udržateľnému rozvoju. Všetky predložené možnosti majú svoje výhody aj nevýhody a jednoznačne si budú vyžadovať ďalšiu diskusiu.

V rámci posilnenia medzinárodného riadenia životného prostredia je potrebné urýchliť prácu na zefektívnení a posilnení systému multilaterálnych medzinárodných dohôd o ochrane životného prostredia. Pri súčasnom rešpektovaní nezávislosti jednotlivých multilaterálnych medzinárodných dohôd o ochrane životného prostredia by ich bolo možné výrazne zefektívniť a odstrániť ich vzájomné prekrývanie a teda vytvoriť lepšiu platformu pre zabezpečenie koherentného a cieleného politického dohľadu a vodcovstva a podporiť priaznivejšie podmienky na dosiahnutie ekologického rastu.

V rámci OSN je potrebné **posilniť budovanie kapacít pre životné prostredie**. Tu má miesto posilnenie expertízy v oblasti životného prostredia a povedomia o ekologickom hospodárstve tímov krajín OSN, ktoré ich pomôžu presadiť v programoch jednotlivých krajín, rozšírenie rozsahu expertízy regionálnych kancelárií OSN/UNEP a príprava celosystémového rámca budovania kapacít pre zavádzanie multilaterálnych medzinárodných dohôd o ochrane životného prostredia. Posilniť treba aj kapacitu monitorovania svetového životného prostredia.

Vzhľadom na to, že podnikateľská sféra je hnacou silou hospodárstva, musí Rio+20 **posilniť angažovanosť súkromného sektora**. Podnikateľská sféra a občianska spoločnosť musia

zohrávať významnú úlohu v rozmanitých **partnerstvách a systémoch** navrhovaných v tomto oznámení, zameraných na vodu, energiu, potravinové komodity, lesy a financovanie.

5. KROK VPRED

I keď v niektorých oblastiach sa od samitu v Riu de Janeiro v roku 1992 podarilo dosiahnuť pokrok, ešte stále čelíme obrovským svetovým environmentálnym, hospodárskym a sociálnym výzvam. Toto oznámenie predstavuje počiatočné názory Komisie v rámci prípravného procesu smerujúceho k Rio+20.

Rio+20 je významnou príležitosťou na presadenie udržateľného rozvoja na celom svete. Jeho výsledkom nesmú byť iba vyhlásenia o dobrých úmysloch – výrazným míľnikom na ceste k prechodu na ekologické hospodárstvo a k lepšiemu riadeniu sa Rio+20 stane iba vďaka konkrétnym krokom. V období príprav na Rio+20 je EÚ pripravená viesť dialóg so všetkými krajinami a subjektmi o ďalšom formovaní tejto agendy. Spoločne musíme zaručiť konkrétne účinné kroky, ktoré budú mať skutočný vplyv na celý svet.

Príloha

Stratégia Európa 2020: Ciele a iniciatívy

Hlavné ciele

- 1) Zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 až 64 rokov na 75 %,
- 2) zvýšiť úroveň investícií do výskumu a vývoja na 3 % HDP EÚ,
- 3) ciele pre klímu a energiu „20/20/20“ – znížiť emisie skleníkových plynov o 20 %, získavať 20 % energie z obnoviteľných zdrojov a dosiahnuť zlepšenie energetickej účinnosti o 20 % (vrátane zníženia emisií skleníkových plynov na 30%, ak budú na to priaznivé podmienky),
- 4) znížiť pod 10 % podiel osôb, ktoré predčasne ukončia školskú dochádzku a dosiahnuť, aby minimálne 40 % mladšej generácie ukončilo vysokoškolské vzdelanie,
- 5) znížiť počet osôb, ktorým hrozí chudoba, o 20 miliónov.

Hlavné iniciatívy

- 1) „**Únia inovácií**“ – zlepšenie rámcových podmienok a prístupu k financovaniu pre výskum a inovácie s cieľom zabezpečiť, aby sa inovatívne nápady mohli zmeniť na výrobky a služby, ktoré podporujú rast a tvorbu nových pracovných miest,
- 2) „**Mládež v pohybe**“ – zlepšenie výsledkov systémov vzdelávania a zjednodušenie vstupu mladých ľudí na trh práce,
- 3) „**Digitálna agenda pre Európu**“ – zrýchlenie zavádzania vysoko rýchlostného internetu a poskytnutie výhod jednotného digitálneho trhu domácnostiam a firmám,
- 4) „**Európa efektívne využívajúca zdroje**“ – oddelenie hospodárskeho rastu od využívania zdrojov, podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo, zvýšenie využívania obnoviteľných zdrojov energie, modernizácia odvetvia dopravy a podpora energetickej účinnosti,
- 5) „**Priemyselná politika vo veku globalizácie**“ – zlepšenie podnikateľského prostredia, najmä pre MSP, a podpora rozvoja silnej a udržateľnej priemyselnej základne, ktorá bude konkurencieschopná na svetovej úrovni,
- 6) „**Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta**“ – modernizácia trhov práce a podpora ľudí pri rozvíjaní nových zručností v priebehu ich života s cieľom zvýšiť účasť pracovníkov a zlepšiť ponuku pracovných síl zodpovedajúcu dopytu, a to vrátane prostredníctvom podpory mobility pracovníkov,
- 7) „**Európska platforma proti chudobe**“ – zabezpečenie sociálnej a územnej súdržnosti, aby prínosy rastu a nových pracovných miest mohli využívať všetci a ľudia žijúci v chudobe a zažívajúci sociálne vylúčenie dostali možnosť žiť dôstojne a aktívne sa zúčastňovať na živote spoločnosti.